

Garam menti kutatás egyik célja a hat község néprajzi csoport voltának igazolása vagy cáfolata. Ezért kézenfekvő volt, hogy párhuzamok fölmutatásával közelítsék meg a kérdést. Az előadások másik fele az eddigi eredmények áttekintését és bemutatását végezte el. Mind a kitekintések, mind a beszámolók a kérdéskör sokoldalú megközelítését tárták a mintegy harminc főnyi hallgatóság elé. Az előadásokat rövid, élénk vita követte, mely jelezte, hogy a néprajzi csoportok problematikája korántsem lezárt. Figyelemre méltó, hogy a hallgatóság és az előadók túlnyomólag a fiatalabb korosztályokból (harmincévesek) kerültek ki. Szlovákiai magyar és szlovák szakemberek mellett néhány magyarországi néprajzkutató is részt vett a szeminárium munkájában.

Kósa László

Magyar–szlovák néprajzi konferencia

1986. október 7–9.

A Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutató Csoportja és a Szlovák Tudományos Akadémia Néprajzi Intézete ez évben kötött újra 5 éves együttműködési megállapodást.

„A tradicionális kultúra továbbélése a szocialista társadalomban” címmel megrendezett bilaterális konferencia bizonyítja, hogy ez az együttműködés ténylegesen megvalósul.

A szlovákiai néprajzkutatás képviselőiben a konferencián részt vett és előadást tartott a pozsonyi Néprajzi Intézet igazgatója, Božena Filova és két munkatársa, Zora Apathyova Rusnakova és Méry Margit, valamint a pozsonyi egyetem Etnológiai Kabinetjéből Emilia Horvathova, Kornelia Jakubikova és Zita Škovierova, a szlovákiai magyar muzeológusok közül Liszka József az érsekújvári múzeumból.

Magyar részről a szervező Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutató Csoportja munkatársain kívül a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Szláv Tanszéke, Művelődéstörténeti Tanszéke, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszéke, a Borsod megyei Múzeumi igazgatóság, a TIT Békés megyei szervezete, a putnoki Gömői Múzeum munkatársai tartottak előadásokat.

A Néprajzi Kutató Csoport igazgatójának, *Paládi Kovács Attilának* üdvözlő szavai után *Jakab Róbertné*, a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetségének főtitkára mondott megnyitó beszédet szlovák és magyar nyelven. Az ünnepélyes megnyitón megjelent Stark Ferenc, a Művelődési Minisztérium önálló nemzetiségi főosztályának vezetője is.

A tanácskozáson 23 előadás hangzott el. A program sorrendjétől eltekintve a referátumok a következő nagy tematikai egységekbe sorolhatók: magyarországi szlovákok, csehszlovákiai magyarok, szlovákok néprajzi vizsgálata és az interetnikus kapcsolatok példái.

A megnyitót követő előadásban *Božena Filova* a hagyomány ellentmondásosságát és a szocialista életmód formálásában betöltött szerepét, s e kérdésben a néprajzkutatók feladatát vizsgálta. *Emilia Horvathova* ugyancsak a tradíció néprajzi, elméleti problémáit vetette fel, elsősorban a mai szovjet elméleti kutatások alapján.

A magyarországi szlovákokkal kapcsolatosan négy előadás hangzott el. *Bodnár Mónika* (Putnok, Gömöri Múzeum) Serényfalva lakosságának nyelvsváltását követte nyomon történeti és recens anyag alapján a 18. századi betelepedésüktől napjainkig. *Zsilák Mária* (ELTE Szláv Tanszék) a népi gyógyítás mai szerepét vizsgálta a magyarországi szlovák falvakban. Arra az eredményre jutott, hogy az irracionális gyógymódok máig sem tűntek el teljesen a néphagyományból. *Krupa András* (TIT Békés megyei szervezet) a békéscsabai evangélikus és katolikus temetési szokások, valamint az ezzel kapcsolatos népi hiedelmek változásvizsgálatáról adott számot, rámutatva arra, hogy a nyelvsváltás után is megragadhatók a szlovák etnikus jegyek. *Gyivicsán Anna* (ELTE Szláv Tanszék) példákkal illusztrálva mutatta be a szlovák falvak élő és a folklorizáció hatására felújított hagyományait. *Zita Škovierova* a szomszédsági kapcsolatok változását vizsgálta a csehszlovákiai szlovák közösségekben. *Kornelia Jakubikova* pedig a lakodalmak hagyományos elemeit mutatta be a mai lakodalmi szokásokban.

Az előadások nagy csoportja foglalkozott a szlovákiai magyar falvakban végzett kutatómunka eredményeivel. *Bódi Erzsébet* (KLTE, Debrecen) a hagyományos étkezési kultúrát vizsgálta Medvesalján, az Ung vidékén a Csermosnya völgyében. Rámutatott a táplálkozási szokások és a nemzetiségi tudat összefüggéseire, a jellegzetes szlovák ételek népszerűvé válására a szlovákiai magyar háztartásokban. *Liszka József* (Érsekújvári Múzeum) egy szlovákiai magyar község, Helemba farsangi szokásainak az alakulását mutatta be. Tanulságos, ahogyan a mai körülményekhez alkalmazkodva a jelmezesek az autóbusz utasait ijesztgetik és szórakoztatják, s ahogyan az egykori táncmulatságok helyett discót rendeznek.

Négy előadás szólt egyetlen nagyobb tájegység, a nyitravidéki magyar falvak folklórhagyományának alakulásáról. *Kriza Ildikó* (MTA Néprajzi Kutató Csoport) közel húsz esztendővel ezelőtti gyűjtése a napjainkra már klasszikussá vált folklórhagyományt idézte. *Virt István* (önkéntes néprajzi gyűjtő, Budapest) a máig is élő, meglepően archaikus halotti szokásokat ismertette erről a vidékről. *Tátrai Zsuzsanna* (MTA Néprajzi Kutató Csoport) az elmúlt három évben végzett gyűjtései alapján az ünnepi szokásokban bekövetkezett változásokat regisztrálta. *Méry Margit* a szlovákiai folklórfesztiválokban a népi kultúra alakulására gyakorolt hatásáról szólt. Ezekben a fesztiválokon az együttesek által bemutatott, színpadra állított folklórhagyományok mellett arra is lehetőséget teremtettek, hogy munkafolyamatokat mutassanak be, hagyományos eszközökkel.

Kósa László (ELTE Művelődéstörténeti Tanszék) „Integrálódási, differenciálódási etnokulturális folyamatok a csehszlovákiai magyarok legújabb történetében” című előadása az I. világháborútól napjainkig követte nyomon a gazdasági-társadalmi változások folyamatában a szlovákiai magyarság helyzetének alakulását.

Az előadások egy része a jelenségek vizsgálatában az interetnikus kapcsolatokra hívta fel a figyelmet. *Ujváry Zoltán* (KLTE Debrecen) egy érdekes, ítélkező-kivégző farsangi játék szlovák, magyar és német példáit vetette össze az antik hagyománnyal. *Gunda Béla* (KLTE) a minden zárat kinyitó vasfű, lakatfű megszerzéséről szóló magyar, szlovák, finn, észt, német néphagyomány eredetét kereste, ugyancsak az antik hagyományban.

Viga Gyula (Miskolc, Herman Ottó Múzeum) a hegyvidéki szlovák és az alföldi magyar falvak évszázadokon át tartó szimbiózisát mutatta be. *Barna Gábor* (KLTE) a

búcsújárás kisalföldi példáival világított rá az interetnikus kapcsolatokra. *Zora Apathyova Rusnakova* a szlovákiai magyar és szlovák farsangi szokások alakulásában mutatkozó tendenciák hasonlóságára hívta fel a figyelmet. *Bartha Elek* (KLTE) előadása az egyház szerepét emelte ki a nemzetiségi kultúra megőrzésében.

Niedermüller Péter (MTA Néprajzi Kutató Csoport) egy amerikai munkaközösségben vizsgálta meg a szlovák és magyar eredetű lakosság etnikai hovatartozástudatának alakulását, változását.

Az előadásokat élénk viták követték. A Néprajzi Kutató Csoport igazgatója záró szavaiban javaslatot tett az elhangzott referátumok nyomtatásban történő megjelenítésére.

Tátrai Zsuzsanna

*Tudományos tanácskozás Pável Ágoston életművéről
és a szlovén–magyar irodalmi kapcsolatokról*

Művelődéstörténetünk egyik utolsó polihisztoraként tarthatjuk számon a magyarországi szlovén Pável Ágostont, akiben Weöres Sándor megfogalmazása szerint: „a magyar kultúrának olyanfajta mindenest tiszteletet, mint párszáz évvel ezelőtt Komáromban Péczely Józsefet vagy a maga korában Kazinczy Ferencet.” Pável 1986-ban lett volna száz esztendő, s negyven éve távozott el az élők sorából, így szülőföldjén: a ma Szlovéniához tartozó Muravidéken, s a tevékenysége fő színhelyét adó Vas megyében számos formában ünnepelték meg az évfordulót.

A jubileumi események sorából kimagaslott az a tudományos emlékülés, amelyet 1986. október 9–10-én tartottak a Szombathelyi Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ konferenciatermében. A tanácskozást Vas megye Tanácsa, az MTA Irodalomtudományi Intézete, a Magyar Írók Szövetsége, a Szlovén Tudományos és Művészeti Akadémia Irodalomtudományi Intézete (Ljubljana), valamint a Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete (Újvidék) rendezte.

Szabó László megyei tanácselnök-helyettes megnyitó szavai után az ülészak első napjának elnöki tisztét *Bodnár György*, a másodikét pedig *Vujicsics D. Sztoján* töltötte be.

A vajdasági, szlovéniai és magyarországi előadók színvonalas referátumokban elevenítették fel Pável Ágoston munkásságát, gyakorlatilag az általa művelt valamennyi szakterület szemszögéből. *Bori Imre* (Újvidék) Pável Ágoston és a modern magyar irodalom viszonyát elemezte. Előadásának középpontjában Pável irodalomértésének a kérdése, közelebbről a Weöres Sándorral való kapcsolata állott. *Gonda György* (Szombathely) a közéleti ember és tudományszervező tevékenységét tekintette át. A regionális, országos, sőt határon túli kisugárzású páveli intézmények: a múzeum, a könyvtár, a kultúregyesületi munka, s az általa alapított Vasi Szemle maradandó értékeire mutatott rá. *Vujicsics D. Sztoján* (Budapest) Pável Ágoston és a szlovén irodalom magyar recepciója címmel tartotta előadását. Árnyalt megvilágítását kaptuk annak a kultúrákövetítő munkásságnak, amelyet Pável a Nyugat hasábjain és könyvsorozatában,